

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá teoriemi temperamentu z pohledu jejich propojenosti s biologickou podstatou člověka. V teoretických kapitolách je přiblíženo, jak se přístup ke zkoumání temperamentu vyvíjel v průběhu času, a jsou zde představeny nejvýznamnější biologicky zaměřené teorie počínaje klasickými antickými temperamenty, přes rozlišení osobností podle vydražitelnosti nervové soustavy dle Pavlova, až k moderním teoriím temperamentu Eysencka, Graye a Cloningera.

Empirický výzkum je věnován testování vzájemných závislostí mezi dotazníky měřícími temperament. Na výzkumném vzorku byly administrovány současně 4Elements Inventory vycházející z teorie živlů a Cloningerův test TCI-R reprezentující biologické přístupy k sledování temperamentu a byla provedena korelační a regresní analýza.

Pokud bychom měli přiřadit podle obsahové analýzy nejvíce podobné dimenze obou testů k sobě, očekávali bychom vztahy Vyhýbání nebezpečí a Ohně (negativní), Vyhledávání nového a Vzduchu, Závislosti na odměně a Vody a Perzistence a Země. Jako nejsilnější vztahy se potvrdily vztah Vyhledávání nového a Vzduchu ($r = 0.73$) a negativní vztah Vyhýbání nebezpečí a Ohně ($r = -0.74$). Korelace Závislosti na odměně a Vody byla sice také statisticky signifikantní, ale poměrně slabá ($r = 0.32$). U Perzistence jsme potvrdili signifikantní vztah se Zemí, který je středně silný ($r = 0.50$).

Kromě těchto předpokládaných vztahů se ukázaly jako silné vztah Vyhýbání nebezpečí a Vody ($r = 0.69$), negativní vztah Vyhledávání nového a Země ($r = -0.64$) a jako středně silné negativní vztah Vyhýbání nebezpečí a Vzduchu ($r = -0.55$), vztah Vyhledávání nového a Ohně ($r = 0.51$) a vztah Perzistence pozitivně s Ohněm ($r = 0.45$) a negativně s Vodou ($r = -0.47$). Pohled na tyto vzájemné vztahy nám doplnila analýza subškál TCI-R, ze které šlo snáze odvodit důvod těchto korelací i jiných, které se ve výzkumu objevily.

Výzkum potvrdil silnou provázanost temperamentových dimenzí obou testů. Temperamentové dimenze TCI-R dokáží vysvětlit více než 46-67% variance dat 4Elements Inventory. Dimenze 4Elements Inventory vysvětlují 47-65% variance temperamentových dimenzí TCI-R kromě dimenze Závislosti na odměně, u které je to jen 19%. Zároveň se zde neukazuje vztah 4Elements Inventory s charakterovými škálami TCI-R.